

ביאורים

בהמשך ליום הקודם בו למדנו על פירות הכניעה בענייני העולם הזה, רבנו בחיי מונה עוד שלוש תועלות הקשורות לעולם הבא ולמעלות הרוחניות:

ד. קלות קניית החכמה: אמרו רבותינו: "איזהו חכם? הלומד מכל אדם" [אבות ד, א]. קניית החכמה מצריכה שפלות, מכיוון שההליכה אל האחר ובקשת החכמה ממנו מורה על חיסרון במבקש. הגאה מתקשה בזה. גובה ליבו אינו מאפשר לו לילך אל החכמים ולקבל את דבריהם. לעומתו, הכנוע, לאחר שבנה בעצמו את הכניעה, אינו חושש להישפל בפני החכמים וכך זוכה הוא לשמוע, לקבל את דבריהם ולעלות במעלות החכמה, ואף זוכה בזה לסיעתא דשמייה: "ידרך ענוים במשפט, וילמד ענוים דרכו" [תהילים כה, ט].

ה. הזריזות בעבודת הבורא: לעיתים אין זה מכבודו של הגאווותן לקיים מצוה זו או אחרת. אם מפני שאינה חשובה בעיניו, או מפני שקיומה כרוך במעשה המבזה אותו לדעתו. הילוכו איטי, הוא אינו ממנהר לקיים את המצוה, וכל התנהלותו בכבודו. לעומתו, הנכנע לא צייר לעצמו תדמית של חשיבות, המונעת ממנו להשפיל עצמו. יתרה מזאת, הנכנע חי בהכרה תמידית באדנותו של ה' עליו. לפיכך הוא רואה את קיום המצוות כדבר הגבוה והנעלה ביותר שהוא מחוייב בו.

ו. רצון ה' במעשיו: בתועלת האחרונה מביא את קבלת ה' למעשי הכנוע. הקב"ה אוהב את הכנועים, ובעלי הענווה. "זבחי אלהים רוח נשברה" [תהילים נא, ט]. בעל הגאווה, מתעלם או אינו מכיר באדנות ה'. הכנוע מחבק את ההכרה הזו, בשתי ידי. כל תוכן חייו, מחשבתו דיבורו ומעשיו כולם שזורים בהכרה זו, המובילה אותו בכל צעד ושעל. לכן מעשיו מרוצים אצל ה' אדוניו, וגם כאשר חטא ומנסה לשוב, תשובתו מתקבלת ברצון.

הרחבות

• כיצד לדבוק בחכמים?

יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וְעַד לַחֲכָמִים. על אופן הדביקות בחכמים מרחיב המהר"ל: "ולפיכך אמר יהי ביתך בית ועד לחכמים, שיהיה בתוך ביתו חכמים וזהו שלימות גדול כאשר ביתו הוא עומד לחכמים. ואמר והוי מתאבק בעפר רגליהם, כלומר שלא יהיו החכמים נחשבים אליו כמו דרך החברים שבזה היה ממעט במעלת החכמה כאשר הוא עדיין אינו חכם כמותם, אבל יהיה מתחבר להם דהיינו להשפיל (את עצמו) תחת רגליהם, וזהו הוי מתאבק בעפר רגליהם שהוא סוף שפלותם עד שיהיה מתחבר אל שפלותם" [דרך חיים א, ד].

מלבד האחריות על שלמותו האישית, על האדם להשלים גם את ביתו. בית שבו לומדים תלמידי חכמים, הוא בית שלם יותר. אולם, גם כשהאדם מכניס לביתו תלמידי חכמים, עליו לדעת לכבד אותם, להכיר במעלתם, ולדעת שהם חכמים ממנו. רק בדרך זו יידע האדם להכיר במעלת החוכמה וישאף להשיגה.

המהר"ל מוסיף להעמיק בהמשך דבריו וכותב שתלמידי החכמים נמשלו לשכל האדם. מצד אחד השכל הוא כשאר איברי האדם, ומצד שני הוא החלק העליון שבאדם, חלק רוחני יותר. בדומה לכך, גם האדם צריך לשכן בביתו תלמידי חכמים (שהיו חלק מביתו) ולהעניק להם מקום של כבוד (כמו השכל, שהוא רוחני יותר ולכן הוא נבדל). אדם ההופך את ביתו ל'בית ועד לחכמים' מתחבר לקדושתם.

וְהַרְבִּיעִי, שְׁהוּא בְּעֵינֵי הָעוֹלָם הַבָּא, כִּי הַנִּכְנָע קָרֹב לְהַשִּׁיג הַחֲכָמָה, בְּהַמְשִׁכּוֹ אַחֲרֵי הַחֲכָמִים, וְהַנִּכְנָעוּ לָהֶם, וְהַלִּיכָתוֹ אֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יג, ט): "הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יִחְכֵּם", וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבָרְכָה (אבות א, ט): "יְהִי בֵיתְךָ בֵּית וְעַד לַחֲכָמִים • וְהָיָה מִתְאַבֵּק בְּעַפְרֵי רַגְלֵיהֶם וְהָיָה שׁוֹתֵה בְצִמָּה אֶת דְּבָרֵיהֶם". וְהָאֱלֹהִים יַעֲזֹר לוֹ עַל הַחֲכָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כה, ט): "יְדַרְךָ עֲנוּיִם בְּמִשְׁפָּט וְיִלְמַד עֲנוּיִם דְּרָכּוֹ". וְכִי שְׁהוּא גְבוּה לֵב לֹא תִתְקִים בְּיָדוֹ חֲכָמָה עַל אֲמַתְתָּהּ, וְלֹא יִגְיעַ אֶל תְּכֵלִית יְדִיעָה בְּרוּרָה°, מִפְּנֵי שְׁמוֹתֵנָשָׁא מַלְכַת° אֶל אֲנָשֵׁי הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים י, ט): "רָשָׁע כְּגִבָּה אָפּוּ בַל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל מִזְמוֹתָיו".

וְהַחֲמִישִׁי, כִּי הַנִּכְנָע מְמַהֵר לְמַעֲשֵׂה הָעֲבוּדָה בְּחָרִיצוּת וּבְזִרְיוּת, אֵינְנוּ מִתְגַּאֲה בָהֶם, וְלֹא בּוֹזֵה שׁוֹם דְּבַר מִהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבָרְכָה (אבות ב, א): "הָיָה זְהִיר בְּמִצְוָה קְלָה כְּבַחְמוּרָה". וְהַמִּתְגַּאֲה בְּעַצְמוֹ מִתְאַחֵר מְעֻשׂוֹת הָעֲבוּדָה לְרוּם לְבָבוֹ וּלְגִסּוֹת רוּחוֹ, וְאֵינְנוּ מִרְגִּישׁ עַד אֲשֶׁר יִפֹּל וְיִשְׁפַּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (ירמיה יג, יח): "אָמַר לְמַלְכֵךְ וּלְגַבִּירָה הַשְּׁפִילוּ שְׁבוֹ", וְאָמַר (משלי ו, טז): "שֵׁשׁ הִנֵּה שָׁנָא יִי°, וְאָמַר (משלי ו, יז): "עֵינַיִם רְמוּת".

וְהַשְּׁשִׁי, כִּי מְעֻשֵׂה הַנִּכְנָע מְקַבֵּל אֶצֶל הָאֱלֹהִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (תהלים נא, ט): "זָבַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁבְּרָה", וְעוֹנֵוֹ נִמְחַל מִהֶרָה כְּשֶׁהוּא שֵׁב מִמְּנוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (משלי כח, ג): "וּמִוֹדָה וְעִזָּב יִרְחֵם", וְנֶאֱמַר (איוב כב, כט): "כִּי הַשְּׁפִילוֹ וְתִאֲמַר גְּוָה וְשַׁח עֵינַיִם יוֹשִׁיעֵי".

הכניעה גורמת לקרבה כדי להשיג את החכמה

הכניעה מביאה למחירות למעשה העבודה

הנכנע מקובל אצל אלוהים

תְּכֵלִית יְדִיעָה בְּרוּרָה - ידיעה ברורה ויסודית. מַלְכַת - מללכת ללמוד מהם. שֵׁשׁ הִנֵּה וכו' - שש מידות רעות, ואחת מהן היא "עיניים רמות".

